

Литви», де затриманого чоловіка примусили роздягнутися догола, незважаючи на присутність працівників – жінок [4, с.23].

Отже, можемо зробити висновок, що судово практика ЄСПЛ розмежує форми жорстокого поводження. Так, катуванням є нелюдське поводження, метою якого є одержати інформацію чи зізнання або ж здійснити покарання. Нелюдським поводженням або покаранням є таке поводження, яке навмисно спричинює тяжке психічне чи фізичне страждання, що за даних обставин є невинуватим. І останнім видом жорстокого поводження або покарання є таке, що принижує гідність та характеризується почуттям страху, пригніченості чи безпорадності, які здатні образити та збентежити особу, і можливо, зламати її фізичний та моральний опір.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
3. Охота Я. В. Визначення «жорстокого поводження» / Я. В. Охота // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 4. – С. 372-376. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2013_4_91.
4. Червяцова А. О. Право на життя та заборона катувань у рішеннях Європейського суду з прав людини: аналіз судової практики: Навчальний посібник/ А. О. Червяцова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 308 с.

Людмила Ігорівна Чумак – курсант III курсу факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Геннадій Геннадійович Дедурін** – доцент кафедри
українознавства Харківського національного університету внутрішніх
справ, кандидат історичних наук

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ 70-Х РР. ХІХ СТ. ТА ВИЗРІВАННЯ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Аграрна реформа 1861 р. та подальші ліберальні реформи, що були здійснені протягом 1860-х – 70-х рр., здебільшого проводились без урахування місцевих особливостей різних частин імперії, зокрема і України. За таких обставин, природно, що протидія окремих регіонів

центральної імперській владі не тільки не зменшилася, а почала набувати дедалі більшого національного забарвлення.

З кінця 1860-х рр. в Україні починають виникати так звані «молоді громади», які виявилися продовжувачами справи руху хлопоманів, що пішов на спад після Валуєвського циркуляру 1863 р. Основу «молодих громад» становили представники інтелігенції, які були зацікавлені у національно-культурному відродженні власного народу і претендували на більш помітне місце у громадському житті, ніж їм було готова надати царська влада. Громадівці бачили в українських селянах ту силу, яка здатна вибороти право бути господарями на власній землі.

Слід відзначити, що поява «молодих громад» відбувалася у вкрай несприятливих для розвитку національно-культурного життя умовах. Послідовна русифікація, репресії проти найбільш активних учасників національного руху, що розгорталися на тлі панування ідеологічної доктрини «єдиної і неподільної» імперії, внесли розкол в українську еліту. Деякі її представники спокусилися на обіцянки влади і перетворилися у складову частину загальноімперської політичної еліти. Інші, знехтувавши національними вимогами, стали частиною загальноросійських опозиційних рухів, зокрема народників.

Таким чином, на початку 1870-х рр. учасники громадівського руху опинилися перед непростим вибором: продовжувати культурно-просвітницьку роботу серед українського селянства чи, за прикладом російських народників, перейти до більш радикальних дій, закликаючи народ до силового сценарію боротьби з царатом. З часом, очевидна мало ефективність практики «ходіння у народ», ігнорування українських національних інтересів представниками загальноросійських опозиційних рухів, переважно селянський характер української нації, переконало громадівців у доцільності все ж надати перевагу культурно-просвітницькій діяльності серед народу, що мало стати необхідною запорукою становлення та зростання національної свідомості українців [1, с. 119].

З огляду на це, український національний рух 70-х рр. XIX ст., що знаходився під помітним впливом різночинсько-народницької ідеології, слід розглядати, як важливий етап українського національного відродження. Діячі «молодих громад» передусім виявляли активність у освітянській та культурницькій сфері, готували наукові розвідки етнографічного, історичного та філологічного змісту. Цим громадівці виявляли свою опозиційність до імперської влади та намагалися прискорити процес визрівання ідеї необхідності створення української державності серед широких мас населення [2, с. 92].

Апогеєм діяльності «молодих громад» фахівців небезпідставно вважають організацію у Києві Південно-Західного відділу Російського

географічного товариства (1873), який за короткий час перетворився у потужний науковий центр [1, с. 124]. Серед головних завдань членів відділу було всіляке сприяння розвитку духовних засад українського національного відродження, яке мало відбутися всупереч відверто колонізаторській та асиміляційній політиці Петербургу в українському питанні. Праці, підготовлені учасниками ПЗВ РГТ мали повернути українцям їх історичну пам'ять та створити сприятливі умови для поширення ідеї державності.

Серед основних здобутків громадівців, членів ПЗВ РГТ, відзначимо: видання наукових розвідок з етнографії та народної психології, налагодження контактів з представниками українського національного руху, що діяли у Західній Україні та прогресивними діячами національних рухів країн Центрально-Східної Європи. Під його егідою було проведено археологічний з'їзд (1874), здійснено перепис населення Києва, розгорнуто масштабну видавничу діяльність. Члени товариства були частими дописувачами газети «Київський телеграф», яка фактично стала їх друкованим органом [1, с. 125].

Наукова та просвітницька робота членів відділу дедалі більше поєднувалася з активною громадсько-політичною діяльністю, напрямком якої визначали М. Драгоманов, І. Луцицький, М. Зібер і Г. Галаган [3, с. 27].

На пожвавлення громадівського руху, спроби його представників поєднати культурницьку роботу з суспільно-політичною царат відреагував новою хвилею репресій. Влітку 1875 р., за наказом імператора була організована спеціальна комісія, що почала розбирати наслідки українофільської діяльності громад. Робота комісії виявилася «плідною». Влада закрила Південно-Західне відділення Російського географічного товариства, припинила видання «Київського телеграфу». Почалися арешти громадівців. У решті-решт було видано Емський акт (1876), що звів нанівець можливості для легальної культурницько-освітньої діяльності представників національного руху.

Література

1. Волощенко А. К. Нариси з історії суспільно-політичного руху на Україні в 70-х – на початку 80-х років XIX ст. / А. К. Волощенко. – К., 1974. – 221 с.
2. Беззубець О. Спогади діячів визвольного руху 60-90-х років XIX ст. / О. Беззубець // Етнічна історія народів Європи. – Випуск 9. – 2001. – С. 90–94.
3. М. Драгоманов і Південно-Західний Відділ Російського Географічного Товариства // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. – Вип.7. – Ізмаїл, 1999. – С.26-29.